

men zal ook de jonge kinderen doopen, overmits zij alzoo als de volwassenen in het Verbond Gods en in zijn gemeente begrepen zijn, en dat hun door Christus' bloed de verlossing van de zonde en de Heilige Geest, die het geloof werkt, niet weiniger dan den volwassenen toegezegd wordt."

Het misbruik waartoe dit leiden kan, kan dan ook niet voorkomen, door van dezen regel af te wijken, maar door zulk een inrichting van het kerkelijk leven, dat de toepassing van dezen regel mogelijk blijve, iets waarbij gelet dient op drielei. Vooreerst hierop dat de kerk van Christus niet *tuchtelos* worde. De tucht toch strekt in de kerk van Christus niet alleen, om de zwakken terecht te brengen, maar ook wel teroefening om het Verbond Gods heilig te houden. Iets wat zóó te verstaan is, dat het leven in de kerk van Christus, dankzij de tucht, zulk een beslist en onderscheiden karakter dient te dragen, dat de leden van de wereld het binnen de muren der kerk niet kunnen uithouden, en of zelve teruggaan, of desnoods door den Christelijken ban er buiten worden gezet. Dit nu gaat niet, zoolang het „doen van belijdenis" het middel is, om zijn intrede in de wereld te maken, en elk werelch man het voor zijn fatsoen noodig keurt, om lid van de kerk te blijven. Dan toch omklemt de kerk juist de leden der wereld, geeft hun op haar eigen terrein invloed en straks overmacht, en is er zelve schuld aan, zoo de Geest van Christus in haar midden ophoudt zuiverend en heilgend te werken.

Het tweede punt is, dat de kerk van Christus beter dan dusver haar positie versta tegenover de gedoopten, die niet tot het doen van belijdenis komen. Is iemand gedoopt in de onderstelling, dat hem reeds voor zijn Doop door Gods genade het geloofsvormen werd ingeplant, dan moet bij zijn opgroeiende deze onderstelling ook waarheid blijken, en moet het oogenblik komen, waarop hij van zijn geloof in den Heiland belijdenis doe, om met 's Heeren volk aan zijn Bondsdiel aan te zitten. Komt het hier nu niet toe, dan ontstaat het vermoeden, dat de kerk zich vergist heeft, en dat het genadewerk Gods in hem niet aanwezig was. Hieruit volgt dus de plicht der kerk om op zulk een persoon te scherper te gaan toezien, met meer kracht op hem te werken, en, zoo mogelijk het ja of neen bij hem tot beslissing te brengen. En al geven we nu toe, dat zoolang iemand leeft, dat oogenblik van bekeering om altoos komen kan, toch dient vastgesteld, dat de zichtbare kerk aan het genadewerk van zulk een persoon moet ophouden te gelooven, zoo hij zonder den Bondsdiel gezocht te hebben, sterft. Want wel ontkennen we niet, dat God de Heere ook in het oogenblik van sterven nog bewerken kan, wat in het leven bedekt bleef, maar zoo dit geschiedt, zonder dat de omstanders hiervan iets bespeuren, telt het voor dit aardse leven niet meer mee, en mag de kerk op aarde er niet mede rekenen. Zulk een is dan geblesken, voor de kerk op aarde, *geen geloovige* te zijn.

En hieruit nu volgt, ten derde, dat dus ook het geboren zijn uit *gedoopte* ouders, nog niet het geboren zijn uit *geloovige* ouders is, tenzij op den Doop der ouders nog voor hun sterven openbaring van geloof gevolgd zij. Vandaar dat onze Gereformeerden om den Doop der kleine kinderen, naar den regel van Gods Woord te bedienen, zich nooit gebonden hebben geacht aan wat van de *naaste* ouders openbaar werd. Ook waar zulke gedoopte ouders persoonlijk nog niet tot geloofsoopenbaring waren gekomen, ja, allicht in velerlei zonden voortleefden, heeft men toch daarom hun kinderen niet van den Doop uitgesloten, overmits het vóór hun dood niet was uit te maken, wat ze geestelijk waren. Dit nu noopte, om alsdan op de *grootouders* terug te gaan, en op grond van Gods Woord de kinderkerken ook dan te doopen, zoo met oversprinking van een geslacht, het geslacht, waarvan ze het zaad waren, toch in Gods genadeverbond bleek te zijn opgenomen. Vooral uit den strijd van Ds. De Ridder tegen Ds. Herder in de klasse van Schiedam is deze zienswijze overbekend. Ze is dan ook meer dan gissing en ligt aangeduid in Jes. 59: 21, waar de Heere van de dagen des Nieuwen Verbonds profeteert, met zoovele woorden zegt: „Mijn Geest, die op u is, en mijne woorden die Ik in uwen mond gelegd heb, die zullen van uwen mond niet wijken, noch van den mond van uw zaad, noch van den mond van het zaad uwer zaads." Doch verder dan dezen regel zien we dan ook niet dat de kerk gaan kan. Om het recht op den Kinderdoop af te leiden uit geslachten die nog hooger opgaan, missen we elken grond. En dit is natuurlijk. De kerk kent het kind, kent zijn ouders en zijn grootouders, maar het daaraan voorafgaande geslacht is weggevoeren. En ook voor de Christelijke opvoeding kan nog wel, bij verzuim der ouders, door de grootouders gezorgd worden, maar in den regel niet door de overgrootouders in het derde geslacht. Zonder dus te beweren, dat de kerk kinderen, bij wier ouders of grootouders geen geloof openbaar werd, daarom te verwerpen heeft; ja, volmondig toegevend, dat desniettemin ook in de zulk het genadewerk Gods aanwezig kan zijn, houden we staande, dat de kerk geen bevel van Godswege heeft, om bij de zoodanigen het genadewerk te onderstellen, en dus dezelfde ook niet doopen mag.

Onze conclusie is derhalve, 1°, dat alle kinderen der geloovigen op grond van het voorafgaande onderstelde genadewerk Gods moeten en mogen gedoopt worden; 2°, dat onder „geloovigen" hierbij te verstaan zijn allen die de kerk als geloovigen tot den Dinsch des Nieuwen Verbonds heeft toege-

laten; 3°, dat bij ontstentenis van deze geloofsoopenbaring in de *naaste* ouders terug moet en mag gegaan op de grootouders; 4°, dat hooger op te gaan dan de grootouders, aan de kerk niet vrij staat; en 5°, dat de kerk door ernstige oefening van de tucht te waken heeft, dat wie niet gelooft, slechts door hypocriet te zijn, de gestalte van een „geloovige" onder de leden der kerk kan aannemen.

KUYPER.

„Eisch u een teeken van den Heere."

Eisch u een teeken van den Heere, uwen God, eisch beelden in de diepte, of eisch boven uit de hoogte. Jesaja 7: 11.

Koning Achaz, die, na Jothams dood, te Jeruzalem voor nu 6600 jaar op den troon van David zat, had wel het bloed van David in zijn aderen, maar niet den geest van David in zijn hart.

Achaz was een roekeloos, gruwelijk afgodendienaar, die zijn kind aan den Moloch offerde, voor de beelden van Baal en Asteroth op de heuveltoppen rookte, en aan den kalverdienst van Bethel meedeed.

Ge zoudt zeggen, wat zal God de Heere met zulk een afvallige en verlater van zijn Wet nu nog bemoeien hebben? En toch de God Abrahams en de God van David heeft met dezen Achaz nog veel bemoeienis: niet om zijn persoon, maar om het Verbond met Abraham en zijn rijksbelofte aan David geworpen. En toen Achaz volhardde in zijn boosheid, zond God koning Pekah uit Samaria en koning Rezin uit Damascus met twee machtige legers op Jeruzalem af, om Achaz in zijn eigen residentie schrik aan te jagen en te benauwen.

En toen sloeg Achaz dan ook de schrik om het lijf. „Zijn hart bewoog zich," zóó meldt Jesaja, „en het hart zijns volks, gelijk de boom den wouds bewogen worden door den wind."

Als bij Ziklag alles verloren schijnt, „sterkt David zich in den Heere zijn God", en zingt een psalm van zijn Hoog Vertrek en den Rotssteen zijner hope. Maar dat kan Achaz niet. Een booze conscientie breekt iemands geestkracht. En daarom wordt het Achaz te benauid in zijn paleis, en gaat hij eenzaam dolen langs den weg van den oppersten vijver. Wie weet of niet de gedachte, om in dien vijver den dood te zoeken, zijn ziel vervulde.

En nu op dat oogenblik treedt de profeet Jesaja op hem toe. Niet omdat hij medelijden met Achaz had, maar omdat de ontferminge Gods nog naar dat „zaad van David" uitging, en Hij tot Jesaja gezegd had: „Ga Achaz op den vijverweg tegemoet."

En wat zal Achaz nu?

In 's Heeren naam komt Jesaja hem aan te spreken, dat hij niet bang hoeft te wezen; dat koning Pekah en koning Rezin Jeruzalem niet zullen innemen; dat Jehovah om zijns knechts Davids wil, nogmaals lankmoedig zal zijn; en dat Achaz niets te doen heeft dan te gelooven. Maar hoe goddelijk dat ook klinkt, doet eens als ge Achaz zijt. Niet vrezen, als in uw ontroerde conscientie heel uw ziel heeft als een niet! Gelooven, als heel uw inwendig bestaan afhoevert van uw God!

En zoo toch was het bij Achaz.

En toch laat God hem deswege nog niet los.

Want, zoo lezen we: „De Heere voert voort tot Achaz te spreken, zeggende: Eisch u een teeken; eisch beneden in de diepte, of boven in de hoogte."

Maar ook daar is Achaz onmachtig toe. Dat durft de booze van hart niet. Immers elk teeken, ook de alomtegenwoordige Majesteit des Heeren HEERE zou hem nog te banger verschrikken. En daarom luidt zijn antwoord: „Ik zal het niet eischen, en ik zal den Heere niet verzoeken."

Maar de genade houdt vol, zij het ook in het vuur van een heiligen toorn, en Achaz krijgt tot antwoord: o, Kind uit Davids huis, moest ge eerst de menschen en nu ook uw God moede maken! Gij wilt geen teeken. Welken, ongevraagd, en tegen uw wil in, zal u door uw God een teeken gegeven worden. Zie, een maagd zal zwanger worden, en zij zal eenen zoon baren, en zij zult zijn naam noemen IMMANUEL, God met ons.

Nu ligt de grondtrek der zonde van Achaz in elk zondaarhart, en ook in het uwe terug te vinden. Om te gelooven en in het geloof, bij de stormen des levens, stand te houden, kunnen we niet buiten een Teeken; en toch wil de afgekeerde neiging van ons hart aan het door God gegeven teeken niet aan.

Beide tegelijk ziet ge aan wat de meesten met Doop en Avondmaal doen. Den heiligen Doop zoeken ze, omdat die Doop voor hun kind is, alzo toonende dat ze het teeken eeren; maar het heilig Avondmaal ontploopen ze, omdat het teeken hierdoor op hen zelve aankomt. Zoo maken ze hun God moede!

Wat toch is dit spelen met het teeken anders dan hun God verdriet aandoen?

De Heere kent den zondaar door en door. Alleen zijn onnaspeurlijke wijsheid kon een weg van manier uitdenken, om een zondig mensch door het geloof toch weer tot heerlijkheid te brengen. Welnu, dien weg ontsluit Hij in zijn barmhartigheden. Ja, zoo lief heeft God de wereld, dat Hij zijn eeniggeboren Zoon overgeeft. En nu komt het maar op geloof aan, want een iegelijk die in hem geloof zal niet verdoeven, maar het eeuwige leven hebben."

Toch kan de zondaar ook dat „geloof" niet zichzelf aanbrengen. God de Heere moet het hem uit genade schenken. Er hem het zaad of het vermogen voor inplanten. Het opwekken door de roeping. Het een inhoud geven door het Woord. Het doen doorbreken in de bekeering. En zie, nu is het er eindelijk. Het jonkje gloort, er is glans in de donkerheid zijner ziel, licht in de duisternis van zijn hart gekomen.

Maar de winden waaien, de stormen loeien, dat jonkje aan de vlaspiek zou weer uitgaan, zoo het geloof niet *gestarkt* wordt.

En nu komt God in zijn ontferminge met goddelijk mededoogen, die rookende vlaspiek te hulpe.

Zie daar is zijn sacrament, zijn heilige Doop en zijn heilig Avondmaal. De twee goddelijke geloofsteeken.

En nu durft ge nochtans zóó eigendunkelijk, zóó eigenwijs en zóó eigenzinnig zijn, om die teeken van uw God voorbij te gaan, en feitelijk voor uzelf *overbodig* te achten.

Zijt ge dan niet als Achaz, die uitriep: „Ik zal geen teeken eischen", en wien God de Heere deswege toetriep: „o Kind van David

wie zijt ge, dat ge niet alleen den mensch, maar ook uw God moede maakt?"

Dat ge toch als een „kindeke" wildet zijn. Het jonge „kindeke" vraagt niet: „Vader, hoe kunt ge mij over dien stroom dragen?", maar als de wateren zwellen, en de vloed dreigt, slaat dat kindeke de armpjes om vaders hals, en doet de oogjes toe, en laat er zich over dragen; en het komt er, omdat het niet hoog-wijs was, en alles eerst begripen wilde, maar deed wat vader zei en in zijn vader heeft geloof.

En is dit dan ook niet op het Sacrament toepasselijk?

Uw Vader in de hemelen zegt u, dat het geloof van uw zijde *niet* buiten de teeken kan. Dat voor een zondaar, die gered zal worden, de teeken onmisbaar zijn. Dat de rookende vlaspiek, voor wat aan u ligt, niet kan opgluren, als het teeken haar niet doet opgluren.

En gij fluitert in uw eigenwillig hart: „Voor mij is dat teeken niet noodig. Ik kan zeer wel ook *zonder* teeken gelooven. Voor mij bestaat die onmisbaarheid van de teeken niet."

Uw God weet dat ge er *niet* buiten kunt, en daarom verduurzaamt Hij zijn teeken, en maakt het als Sacrament tot een altoos voortgaand teeken. Hij laat dat Sacrament voor u aanrichten. Hij laat tot dat aangerichte Sacrament ook u roepen. Hij zegt u van dat Sacrament een kostelijken zeg toe. En gij groeit op, wordt twintig en meer jaren oud, en nog sprekt ge geen drang in u, om dat teeken van uw God ook voor uw eigen ziel te zoeken. Soms sterven er anders vrome zielen, die hun leven lang den toegang tot dat teeken van hun God niet begeerd hebben. Of ook, ge hebt er den toegang toe ontvangen. Ge moogt er komen. Maar ge blijft weg, en om het teeken van uw God bekomt ge u niet.

De grond nu dezer zonde ligt hierin, dat we in het hulpmiddel van zulk een teeken iets vernederends vinden.

Want, dat ligt in den aard der zaak, in den hemel zullen we geen teeken meer noodig hebben. En als er geen zonde op aarde was zou er van zulk een teeken ook nu geen sprake zijn. Wie niet spreken kan, maakt teeken met zijn vingers, maar wie is zóóals hij zijn moet, denkt aan geen vingerspraak. Als ik iemand beroepen kan, geef ik hem geen teeken, maar als een schip op verre afstand gepreaid wordt, moet dit door teeken gaan. Aan een kind geef ik teeken in plaatjes, de *man* leest. Of ook als men verraad vreest, geeft men elkan- der een teeken, ter herkenning van trouw.

Zoo is het teeken dus een hulpmiddel, dat niet noodig zou zijn, als we waren die we zijn moesten, en dat alleen noodig werd door ons gebrek, door onze geestelijke onbepaaldheid, door de vernieling der zonde. En gelijk een die mank gaat, nu altijd iets vernederends vindt in het *stokje* waarop hij leunen moet, en het daarom zooveel mogelijk verbergt, zoo ook is er in ons zondig hart iets dat tegen het gebruik van deze teeken ingaat. We hadden ze liever niet noodig.

Maar juist daarom is die Achaz's weersin tegen het gebruik van teeken dan ook zoo diep zondig, en eigenlijk zoo vernietel.

Want wat komt er van u terecht, zoo ge uw redding niet aan uw God in handen geeft? En als nu uw God weet dat voor die redding ook het Teeken u tot hulpmiddel moet zijn; dat dit bij u gevallen natuur zoo hoort; en dat in u, als afgedoold kind, het geloof zonder dat teeken zijn ware veerkracht niet kan verkrijgen, — wie zijt gij dan, dat ge het beter dan uw God wilt weten, uw Ontfermer bedilt, en in uw opstandig hart zegt, zeer wel buiten het teeken te kunnen; terwijl toch uw God u toeroept, dat het *noodig* voor u is, en het in zijn kerk voor u bereidt.

Heel zijn heilige historie door heeft God met zijn uitverkorenen door teeken gehandeld. In den regenboog met Noach, in den sterrenhemel met Abraham, in zijn Sacrament met Israël. Een Teeken verzelt al zijn heilig doen bij Gideon en Manoach. In de woestijn en in het land van Egypte en straks in Kanaän. Teeken was een vast en nooit ontbrekend bestanddeel van zijn goddelijk genadewerk.

En gij zult een genadewerk zonder teeken willen?

Of neen, gij ook wilt een teeken van uw God; maar een teeken van uw eigen vinding; als dit of dat u in uw leven overkomen zal of overkwam. En het teeken dat God zelf voor zijn uitverkoren volk, eens en voor altoos gesteld heeft, dat gaat ge voorbij.

Daarom, zoo zegt de profetie, zal de Heere zelf u een teeken geven. Zie, een maagd zal zwanger worden, en een zoon baren, en gij zult zijn naam heeten IMMANUEL. En dat wonder teeken brengt de Heere voor u in zijn heilig Sacrament, en gij bekomt er u niet om.

o, is het dan wonder, dat gelijk eens in de kerk van Corinthe, zoo ook thans in onze kerken, zoo veler geloof slaapt, en zoo veler geloof krank is, en zoo veler geloof geen kracht bezit, om ons te doen staan in de kracht onzes Gods?

KUYPER.

Amsterdam, 12 Sept. 1890.

Nog op één Haagsch-Synodaal punt dient de aandacht gevestigd, t. w. haar *innerlijke onwaarheid*; de vooral in haar ingesloopen „*leugen in de kerk*."

Hiermede wordt natuurlijk in het minst niet bedoeld op eenige opzettelijke misleiding of persoonlijke onwaarheid.

Ook in den strijd tegen de Haagsche Synode mogen van Gereformeerde zijde slechts *eerlijke* wapenen gebezigd, en we zouden aanstooten tegen deren eisch, zoo we ooit ons het recht aanmatigden, om over de persoonlijke consideratiën van iemands hart te oordeelen.

Wel velen we ons niet, om het *Hand*, op dit punt te bevredigen, dat onder het opschrift „Pharizeesch" over ons eerste artikel, rakende de Haagsche Synode, heenviel. Maar het zonderling verschijnsel, dat juist de groote liberale bladen, het thans zoo warm voor de vroeger ook door hen zoo geminachte Synode opnamen, is te *raadselachtig*, om in een ernstig debat mee te tellen.

De critiek van het *Hand*, laten we daarom onbesproken, en keeren tot onze critiek op de Haagsche Synode terug.

In die Haagsche Synode dan werd zeer onderscheidenlijk over het belijdend karakter der Organisatie geoordeeld. Er zaten mannen in, die als men hun afvraagt, hoe het met de Drie Formulieren van enig-

heid staat, u mat het grootste *à plomb* verzekeren, dat deze *Drie Formulieren* nog altoos de geldende symbolen der „Nederlandsche Hervormde kerk" zijn. Er namen andere leden zitting, die u even stellig betuigen, dat de „Nederlandsche Hervormde kerk" feitelijk niets meer met deze Formulieren uitstaande heeft. En er school tusschen deze beide uitersten een niet zoo dunne laag middenstof, wier tolken u zeggen: „Och, praat van die Drie Formulieren maar niet langer; want, ja, rechtens zitten we er nog met een heel dun draadje aan vast, maar geen sterveling op heel de Synode, die voor die fraaie Formulieren nog een vinger verroeren wil. Ze liggen voor dood in de kist, en er uit komen ze nooit weder!"

Dat nu deze laatste zegelieden het bij het rechte eind hebben, is ook thans weer uit de handelingen der Synode bleken, want ook zij hield zich nogmaals met het vraagstuk van de *leertucht* bezig.

Dat moest ze wel, want er was een voorstel aan de orde, om de leertucht *subjectief* te maken.

Curieus, zult ge zeggen.

Subjectieve leertucht, wat is dit voor onding?

De contract-schender zal voortaan dan alleen strafbaar zijn, als hij zelf erkent zijn contract verbroken te hebben. Wie dit ontkent, ook al handelt hij lijnrecht met zijn contract in strijd, gaat vrij uit.

Ge hebt *contract* over de grenzen gebracht, en wordt door de commissie aangehaald. Nu zoudt ge meenen, dat dan die commissie het recht hadden u aan te houden. Doch met uw welnemen, het strafrecht is *subjectief* geworden, en wel verre van u te mogen aanhouden, moeten de commissie u zelf vragen, of ge ook *meent* contractbreuk bij u te hebben.

En zoo ge hierop zegt: *neen*, dan moeten ze u doorlaten, al zien ze ook den zak met zout wiegelen op uw rug.

Maar dat is een onderbovenkeering van elk rechtsbegrip, zegt ge.

We weerspreken het niet, en constateeren alleen, dat toch heusch op alle bestuursvergaderingen van Classicale en Synodale colleges dit leuke, ongerijmde voorstel aan de orde was gesteld.

Leertucht, zoo luidde het voorstel, zou dan alleen mogen worden toegepast, als de delinquent *zelf oordeelde*, dat hij overtreden had. Anders niet.

Nu zou op een gewone vergadering van normale personen, bij het aan de orde komen van zoo onzinnig en ongerijmd voorstel, de praeses allicht terstond gezegd hebben: „Mijnheeren, dit voorstel moet een vergissing zijn. Het kan niet anders dan door misverstand of de agenda zijn gekomen. En ik stel dus voor, het zonder verdere formaliteit buiten behandeling te stellen."

Maar in dit abnormale college ging dit anders toe.

Het ridicule voorstel kwam zeer deftig aan de orde, verzeld en beladen met een stapel hoogst deftige adviezen van allerlei classes. Toen werd het commissariaal gemaakt, en hebben eenige commissieleden er een paar avonden aan zoek gebracht om het te „overwegen" en te „beziën". Daarna is een rapporteur benoemd, die een sierlijk rapport heeft opgesteld. Dit rapport is in die commissie ter tafel gebracht en aangenomen. Daarop is dit rapport op de Synode gelezen, en toen is, naar aanleiding van dit rapport, de sluis opengezet en de breede stroom der welsprekendheid onder de Synodale heeren aan het vloeien gegaan.

Natuurlijk eindigde ook de Synode met dit potsierlijk voorstel te begraven. Dat kon niet anders. Maar eer het zoo ver kwam, moest eerst *de* door de commissie, *en* door den rapporteur, *en* door de Synode een vertooning voor het sterfhuys in optima forma worden gehouden.

Het werd begraven, maar op een wijs die u denken deed aan de heilige katten in het oude Egypte, die men balsemd met kostelijke kruiden en voorts in plechtige lijkstaatsie ten grave droeg, in plaats van zulk een doode kat eenvoudig in een zak te stoppen en met een steen er aan in de vliet te werpen.

Maar zoo zijn nu eenmaal de Synodale manieren. Delfigheid bovenal! *Onnatuur*, mits in het plechtige staatsiekleed, is haar een tweede natuur geworden.

En wat kreeg men nu bij die gelegenheid in de lijkrede te hooren?

Dat de Synode een zoo dwaas voorstel, kort en bondig, om zijn *dwaasheid* ten doode doemde?

o, Neen.

Voor het eenvoudig besel, dat *subjectief* tuchtrecht een *contradictio in terminis* is, had men geen nuchteren zin genoeg.

Veeler werd er ook nu weer gepleit op de noodlottige gevolgen, die dit voorstel, wierd het aangenomen, voor de *rust en orde* in het genootschap zou hebben. Er zou opnieuw roering in de doodsbeenderen komen. Stellig zou het reactie wekken. Het zou de confessionele hospitaal-soldaten opeens weer als moedige strijders naar de voorhoede drijven. En waar het voorstel blijkbaar *losmaking* van den band die „Genootschap" en „Leer" nog altoos saambond, op het oog had, zou juist omgekeerd de beteekenis der *leer* er in het genootschap door klimmen.

En vraagt ge, of er dan geen orthodoxe heeren in deze Synode zaten, en of die dan bij de begrafenis van het voorstel geen mond opendeden, dan moet geantwoord: o, Jawel. Die heeren hebben er ook het hunne van gezegd. Maar hun zeggen kwam hierop neer, dat thans reeds geen *vijs percent* van de orthodoxe predikanten leertucht meer zou willen. Dat er dus geen het minste gevaar bestond, dat de objectieve leertucht ooit zou worden toegepast. Maar dat, als men den euvelen

moed had, om de leertucht *subjectief* te maken, juist de „weinig voorstanders van degelijke leertucht" hierdoor een sterkere positie zouden erlangen.

Ge ziet dus, er werd door deze orthodoxe heeren niet geargumentéerd uit Gods Woord, om aan te toonen, dat Gods Woord de leertucht in zijn kerk afkeurt. Er werd niet gepleit op de *Drie Formulieren van eenigheid*, om duidelijk te maken, dat deze de leertucht niet eischen. Er werd niet geredeneerd uit het *Christelijke* beginsel, om te doen zien, hoe dit beginsel zich tegen leertucht verzet. Ja, er werd zelfs niet gerekend met de *gemeente*, om te doen uitkomen, hoe deze van leertucht al meer atkeering is geworden.

Van dit alles repten de heeren nauwelijks.

Neen, hun hoofdargument was een opportunitéitberekening, steunende op de willekeurige opinie van de meerderheid der orthodoxe dominees. Die dominees, die voor het groter deel Arminiaans zijn, willen begrijpelijkerwijs van geen leertucht weten. Zoals die dominees stemmen, zoo stemt ook hun gedwee kerkeraad. Gevaar voor een leertucht-proces is er dus in het minst niet. Lieve, waarom dan noodeloos heel deze quaestie omgehaald? Heusch, ge hoeft dat mes van leertucht niet aan de kleuters uit handen te nemen, want het is bot geslagen als een plank, en het heft is er al lang door de orthodoxe dominees afgewrongen.

En zoo werd het komieke voorstel plechtiglijk gekist, ingebalsemd en ten grave gedragen, en bij het lijkmaal, dat na sloop plaats vond, spraken de heeren over en weer zelf hun verwondering uit over den zeldzaam broederlijken en welwillenden geest, die hun beradslagingen bezielde had.

En toch ligt in heel deze klucht die ter Synode werd opgevoerd, niets dat u bevreemden kan.

Immers reeds voor twintig jaar riep de overleden hoogleraar Chantepie de la Saussaye het den zijnen toe, dat de *Belijdeniskerken* haar tijd hadden gehad, en nooit weer uit haar graf moesten opstaan.

De Geest in de gemeente zou vanzelf de waarheid ter zegepraal leiden.

Dat werd dan ook het wachtwoord der Ethische richting, die zich wel met den schoonen titel van *Ethisch* siera, maar feitelijk het *ethische* element *naturaliseert*.

Zoals er in een plant een proces is, dat in de eename wouden zonder tusschenkomst van menschenhand, het leven doet voortduren, zoo ook zou voortaan het *geestelijk* leven werken.

Door een soort natuurproces.

In pantheïstischen zin. Vanzelf.

Wat gist in het volkleven, zou nagisten in de kerk van Christus.

En aan de kerk zou geen andere taak blijven, dan om waar te nemen en te controleren, hoe dit proces liep.

Daar is men dan nu ook aan toe.

Keur is er niet meer. Niets wordt aan de grenzen meer afgewezen. Alle lading komt vrij binnen.

Het wordt een *potpourri* van alle denkbare en ondenkbare invallen. Een mengelmoo van alle gangbare stelsels. Een kleurloos allegaartje.

Zoo triomfeert de *Ethische* kerkbeschouwing, die in den grond met die der *Moderne* één is.

En vraagt ge, of dan alle orthodoxen in het genootschap hier thans mee meegaan? En of er dan niets meer over is van het protest dat én Van Oosterzee, én Doedes, én Felix, én Buytendijk hier eertijds tegen indienen?

Och, wat zullen we zeggen.

De Oosterzeeën zijn bij monde van Dr. Van der Flier lallend overgelopen. De Doedeeën zijn onder Bronsvelds leiding geheel van hun vroeger standpunt afgegaan en staan thans bijna op Modern terrein. Felix is zijn kracht kwijt en schrijft boze brieven, niet aan het adres van de Modernen of Ethischen, maar altoos tegen de Gereformeerden en tegen hen alleen. En het orgaan uit *Wageningen*, het moet tot zijn eere gezegd, heeft nog wel een protest ingediend, maar om het dan ook bij dat papieren protest te laten, en voorts al tegenpruttelend mee af te drijven.

Staat het nu vast, dat een „kerk" zonder leer en leertucht ophield een *kerk* te zijn, dan is hiermede uitgemaakt, dat de *Synodale Organisatie*, alias gezegd de „Ned. Herv. kerk" als genootschap, niet eens een „valsche kerk" is, maar eenvoudig *geen kerk*, wijl ze de eerste en noodzakelijke kenmerken van een kerke Christi heeft verloren.

Mr. Spin, die lange jaren tusschen de Antirevolutionairen en Sociaal-Democraten op en neer liep, en blijken zijn schrijven in *Recht voor Allen*, thans op de reë der Socialisten zijn anker heeft laten vallen, schijnt zich tot taak te hebben gesteld, om den Minister van Binnenlandsche Zaken het leven onaangenaam te maken.

Is het gerucht waar, dat Mr. Spin ook de schrijver was van de brochure, op wier titel „een Staatsman in ruste" prijkt, dan bevreemdt dit niet.

Ook in die brochure toch werd niet slechts de Minister van Binnenlandsche Zaken, maar de geheele familie De Savornin Lohman op stuitende wijze verguisd. Thans echter moet speciaal de hoogleraar der Vrije Universiteit het ontgelden, en wel bijzonderlijk naar aanleiding van hetgeen in 1886 met en om en in en bij de Nieuwe kerk te Amsterdam plaats greep.

Van Socialistische zijde stelt men er prijs op, duidelijk te doen uitkomen, dat de tegenwoordige Minister van Binnenlandsche Zaken zich destijds schuldig zou gemaakt hebben aan verzet tegen de wet, inbraak en geweldpleging. En Mr. Spin, misleid door wat destijds van Classicale zijde en in het *Hand*, beweerd werd, leent er zich toe,

om met Konings d'gezicht te Nu is kant.

Het doen den heer Christelijke een blad Christus z griet het lijke prof hoondende 's Konings Maar to een goede

Er best het Classi peling de Lohman c, raakt.

Dit zou dien deee had hunn gewenscht een actie Westhof I

Dat di schouwen die allicht dat in red over deze

En in z Spin deze Nu kon zal zonnek zaak deze

1°, Dat eenig rech bouw der te treden, kers te ste

2°, Dat zij volgeus reglement ongedaan betwistbaa handhaafd.

3°, Dat heer Kuyp hebben, n toennalige kerk, de h

En 4°, ander doel geweest, di te lichten, politie en de wet voe afgebakend

Of de speeld, en waarop we Athans

rapporten a nu reeds te Opmerke voor Allen tegen de L

Te opn onder meet leiders der Socialisten

Nog altoo te verkeer hoogleraar te betitelt geleerde H

Wat nu zullen we l schuilt ook menschelek Schrift al z steunt; en

snoecies e van „Hoog professoren ten gemeer opzettelijke

Maar w voeging va „Hoogee hoort in de der Gerefot

Voert een dat de één stuur „hoog, is er zeke titulatuur u

De Roon pastoors, t schoppen, e berit daa lader, die kapelaan o voor den